

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในกระบวนการเรียนรู้ครุมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สื่อการสอนเป็นตัวถ่ายทอดความหมายเพราะสื่อการสอนทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เข้าใจได้มากขึ้นและง่ายขึ้น ผลการเรียนรู้มีความคงทนถาวร ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรม กระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน (De Kieffer, 1965) และช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งในด้านความสนใจ บุคลิกภาพ ความสามารถในการเรียนรู้ ชาวปัญญา (จันทร์ฉาย เติมยาศาร, 2533)

แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ได้ให้ความสำคัญสื่อการสอนไว้มาก ดังเช่นในนโยบายที่ 4 ได้มีมาตรการที่จะเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเน้นการเร่งพัฒนาครูอาจารย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการสอนตามหลักสูตรตลอดจนมีความสามารถในการผลิตสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและสามารถเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอน และยังมีนโยบายในการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ คิดหาวิธีการและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการศึกษาอย่างเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

นอกจากนี้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ก็ได้ให้ความสำคัญของการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเช่นเดียวกัน (อ้างถึงใน มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร, 2534)

จากการศึกษาและวิจัยที่ผ่านมาการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก เช่น ปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอน ขาดงบประมาณที่จะนำมาจัดซื้อจัดหา

(วิเชียร เทียมเมือง, 2519, แจ่มจันทร์ ปรีชาดิษฐ์, 2522, วาสนา มหาวลเลิศ, 2527, ยุพดี นฤฤทธิ์, 2528, และมิ่งขวัญ กิตติวรรณกร, 2534) ครูต้องการคำแนะนำความรู้ในการผลิต (แจ่มจันทร์ ปรีชาดิษฐ์, 2522 และ พัทธรา อิงคินันท์, 2522) นอกจากนั้นยังพบว่าครูจำนวนมากต้องลงทุนผลิตสื่อการสอนเอง (บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ, 2531 แจ่มจันทร์ ปรีชาดิษฐ์, 2522 และ อรทัย พฤกษ์วัฒนานนท์, 2529)

แม้ว่าทุกฝ่ายจะยอมรับความสำคัญของ สื่อการสอน ว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของหลักสูตร และ เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ หลักสูตรบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ, 2522) แต่ในสภาพที่เป็นจริงแล้วพบว่าตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก มาจนถึงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้มีข้อสรุปหนึ่งว่า ไม่สามารถจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นและสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นได้ (แสวง ปิ่นมณี, 2534)

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) จึงได้มีวัตถุประสงค์และนโยบายที่จะเร่งปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในระดับต่างๆ อาทิเช่นในระดับประถมศึกษาโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะพื้นฐานทางวิชาการ และด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและสังคม มีค่านิยมที่ถูกต้องมีความสำนึกในความเป็นไทย ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรของท้องถิ่นของชาติ รวมทั้งเร่งปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้เหมาะสม และเป็นธรรม ตลอดจนสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการศึกษา

วัตถุประสงค์และนโยบายที่กล่าวมาเป็นการเน้นถึง ความสำคัญของความเหมาะสมกับท้องถิ่นทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ดังนั้นสื่อการสอนที่จะนำมาใช้ เพื่อสนองวัตถุประสงค์ และ นโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) จึงต้องเป็นสิ่งที่มียู่ในท้องถิ่น หรือแสดงถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ซึ่งก็ได้แก่ สื่อพื้นบ้าน (Folk Media)

สรุป วิรุฬกรักษ์ (2527) ได้ให้ความหมายของสื่อพื้นบ้านว่า สื่อพื้นบ้านนั้นมิได้หมายถึงการแสดงผลคอนเท้นั้น แต่หมายถึง รูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มคน หรือกลุ่มคนกับกลุ่มคนที่ได้ประพฤติกปฏิบัติสืบทอดกันมา จนเกิดความเคยชินเป็นประเพณีขึ้นและครอบคลุมถึงประเพณีเรื่อง ภาษา ท่าทาง เครื่องใช้ที่ประชาชนในสังคมหนึ่งกำหนดความหมายแน่นอน สื่อพื้นบ้านจึงมีสื่ออีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า สื่อประเพณี

ฉะนั้นสื่อพื้นบ้าน ก็คือ สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านนั่นเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับการให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" จากนักวิชาการทางสังคมวิทยาที่ให้ความว่า " วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรมและบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ได้แก่ ศาสนา ปรัชญา การปกครอง วิทยาการ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น " (Tylor, 1871, Linton, 1973, Rogers, 1976, พัทธา สายหุ, 2514, ไพฑูรย์ เครือแก้ว, 2515 อ้างใน จิตรา ศรีเจริญ, 2532)

การนำสื่อพื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน จะทำให้เกิดความรักความผูกพันต่อกับท้องถิ่น เป็นการทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมทางหนึ่ง และยังทำให้ระบบการศึกษาได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีไปสู่รุ่นหลังต่อไป เป็นการปลูกฝังอุดมการณ์และจิตสำนึกแห่งการพึ่งตนเองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของท้องถิ่นนั้น

การใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน เป็นลักษณะหนึ่งของการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมซึ่ง ดิเรก ฤกษ์หว่าย (2527) ได้ให้ความหมายของ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไว้ว่า เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือ เทคโนโลยีที่สามารถสนองความต้องการทางด้านวิชาการของสภาพการผลิต โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และเทคโนโลยีนั้นได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับชุมชนนั้น ซึ่งแนวคิดในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการศึกษานี้ ชาวเลิศ เลิศโชโลนาร์ (2529) ได้แสดงทัศนะว่า โรงเรียนในชนบทน่าจะนำมาใช้และการที่จะพิจารณาว่าโรงเรียนได้มีการใช้เทคโนโลยีการศึกษาที่เหมาะสม นอกจาก

จะเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นแล้วยังจะต้องมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ทรัพยากรทางบุคคล และ ทรัพยากรทางสิ่งแวดล้อมด้วย

เมื่อสิ้นปีบ้าน เป็นสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่น ฉะนั้นเมื่อจะพิจารณาองค์ประกอบของสิ้นปีบ้าน ก็ย่อมจะสามารถดูได้จาก องค์ประกอบทางวัฒนธรรมได้ ซึ่ง ได้แก่ ภาษา ครอบครั้ว สถาปัตยกรรม ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหารการกิน และ ศาสนา (จิตรา ศรีเจริญ, 2532)

วัฒนธรรมของไทยในแต่ละภาคจะมีความแตกต่างกัน และในภาคเดียวกันก็มีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่อีก ลักษณะทางวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนนี้อาจเห็นได้จาก ตัวอย่าง ในภาคเหนือ ซึ่งถ้าแบ่งตามลักษณะของการปกครองแล้ว จะประกอบด้วย จังหวัดต่างๆ รวม 15 จังหวัด คือ พินธุโลก นิจิตร กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา และ แม่ฮ่องสอน แต่ภาคเหนือตอนบน อันประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน และ แม่ฮ่องสอน นั้น จะมีลักษณะของวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นของตัวเองแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งเรียกว่า " วัฒนธรรมไทยล้านนา "

ภาคเหนือตอนบนจะมี ภาษาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีทั้ง ภาษาเขียน ที่เรียกว่า " ตัวอักษรไทยยวน หรือ ไทยล้านนา หรือ ตัวหนังสือเมือง " (ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนกุล, 2527) และมี ภาษาพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่เรียกว่า "คำเมือง" ส่วนขนบธรรมเนียมประเพณีก็แตกต่างจากที่อื่นๆ เช่น ประเพณีการปลูกสร้างบ้านเรือน ก็จะมีลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า "เรือนกาแล" ศิลปะและดนตรีจะมีลักษณะสัมผัสเสียงที่แสดงถึงความอ่อนโยน งานด้านหัตถกรรมก็จะนิยมการแกะสลักการทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน ด้านประติมากรรมและสถาปัตยกรรมก็แสดงออกในรูปของการได้รับอิทธิพลจากศาสนา

ในด้านวัฒนธรรมทางด้านอาหารการกินภาคเหนือตอนบนก็จะแตกต่างจากที่อื่น คืออาหารหลัก ได้แก่ ข้าวเหนียว หรือ ข้าวเหนียว ตามการเรียกของชาวเหนือ การแต่งกายก็จะ

แตกต่างจากที่อื่น เช่น ชายนิยมแต่งกายด้วยกางเกงขาว และเสื้อแขนสั้นผ่าอกสีน้ำเงิน ที่เรียกว่า "ชุดม่อฮ่อม"

เมื่อพิจารณาถึงวัฒนธรรมกับสื่อพื้นบ้านแล้วจะเห็นว่าทั้งสองส่วนมีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้นสื่อพื้นบ้านในเขตภาคเหนือตอนบน ย่อมจะมีลักษณะที่หลากหลายไปตามองค์ประกอบของ วัฒนธรรมด้วยซึ่ง สื่อพื้นบ้านก็ย่อมจะมีทั้ง ประเภท การละเล่น หรือ กิจกรรมพื้นเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ ทัศนกรรม และ สถาปัตยกรรมต่างๆ

บทบาทของสื่อพื้นบ้านต่อการให้การศึกษาแก่สังคมนั้น มีมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากอดีตที่การอ่านออกเขียนได้ยังไม่แพร่หลาย การอบรมสั่งสอนคนในสังคมจะสอนแทรก ไว้ในวัฒนธรรมต่างๆ เช่น เพลงกล่อมเด็ก ภาษิตชาวบ้าน (วิชัย ต้นศิริ, 2532)

แม้ว่าสื่อพื้นบ้านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและแสดงถึงความเป็นท้องถิ่นนั้น แต่การใช้สื่อพื้นบ้าน มาเป็นสื่อการเรียนการสอนนั้นยังอยู่ในวงแคบ (สุภาวงศ์ จันทวนิช, 2523) จะมีอยู่บ้างก็เพียงบางแห่งที่มีรายงานการใช้อย่างชัดเจน เช่นที่ สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตรัง (ปรีชา เสกสรรค์, 2527) และ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่, 2533)

เมื่อมีการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน หลักการใช้ก็ย่อมจะเหมือนกับสื่อการเรียนการสอนอื่นๆ คือ สามารถนำสื่อการเรียนการสอนพื้นบ้านนั้นมาใช้ในการเรียนการสอนเฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอน หรือจะใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้ คือขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอน หรือประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติ หรือขั้นสรุปบทเรียน (Brown and others, 1985)

การใช้สื่อการเรียน ให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุดนั้น จะต้องพิจารณาถึงลักษณะของ เนื้อหา ความมุ่งหมายของบทเรียน ลักษณะของสื่อการเรียน ลักษณะของผู้เรียน และ สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2526)

ฉะนั้นการจะเลือกใช้สื่อในการเรียนการสอนแต่ละครั้งนั้นย่อมจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายด้าน และพิจารณาถึงสื่อการสอนทุกๆประเภท

ในการวิจัยครั้งนี้ จะยึดหลักการแบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนของ ELY (1972) ที่ได้จำแนกตามแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (learning resources) เพราะจะครอบคลุมตามลักษณะของสื่อพื้นฐานมากที่สุด ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. วัสดุ (materials) เป็นสื่อที่มีการบรรจุเนื้อหาการเรียนการสอนไว้ใ้ในนั้นแล้ว อาทิเช่น ไบรลาน สมุดข่อย
2. เครื่องมือและอุปกรณ์ (tools and equipments) ซึ่งจะหมายถึงสิ่งที่ใช้ร่วมกับวัสดุหรือกิจกรรมการเรียนการสอน โดยตัวของมันเองจะไม่มีเนื้อหาวิชาในนั้นแต่จะเป็นสื่อที่ไปเสริมสื่ออื่น เช่น ระบายสี ชิง ไช
3. กิจกรรม (activities) ได้แก่การเล่นต่างๆ เช่น การเล่นเกม การเล่นเกมบทบาทสมมติ การทัศนศึกษา การฝึกหัดปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน และบางกิจกรรมอาจใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนประกอบด้วย
4. สถานที่หรือสิ่งแวดล้อม (settings) หมายความว่า อาคาร สถานที่ ที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะและรวมความถึงสถานที่ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น วัด, มัสยิด, เรือนกาแล
5. บุคคล (people) เป็นสื่อตัวบุคคลที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น ศิลปิน ช่างซ่อม หมอลำ

อนึ่งโลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกของข่าวสารข้อมูล ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญแก่ข่าวสารและข้อมูลต่างๆ เพราะข่าวสารและข้อมูลมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร การศึกษา สังคมและวัฒนธรรม ข่าวสารข้อมูลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ทัศนคติ ค่านิยมของคนในสังคม และสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญของการสื่อสารและข้อมูล ก็คือ

ความไม่เสมอภาคของการส่งและรับข่าวสารข้อมูล คนที่มีสถานภาพภาพ และศักยภาพในสังคมสูงจะได้รับข่าวสารข้อมูลมากกว่า เช่นเดียวกับ ประชากรที่อยู่ในเมืองจะได้รับข่าวสารข้อมูลมากกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบท (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ตามเขตที่ตั้งของโรงเรียน คือ เขตอำเภอเมือง เขตอำเภอรอบนอก และเขตพื้นที่ห่างไกล เพื่อที่จะครอบคลุมถึงประชากรทุกพื้นที่

จากสภาพที่การใช้สื่อการเรียนการสอนยังมีอุปสรรคและปัญหาอยู่ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 มีนโยบายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาดังนั้น การนำสื่อพื้นบ้านซึ่งเป็น สิ่งที่แสดงความเป็นท้องถิ่น และวัฒนธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนจึงเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ ประกอบกับสื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน มีความหลากหลายตามลักษณะวัฒนธรรม ฉะนั้นการศึกษาถึงสภาพ และ ปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือตอนบน อันมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม แบบวัฒนธรรมไทยล้านนา จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการสื่อการเรียนการสอนพื้นบ้านให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และ ยังจะเป็นการส่งเสริม ทำนุ บำรุง รักษา วัฒนธรรมท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

คำถามการวิจัย

1. สื่อพื้นบ้านที่น่าจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้นั้นมีอะไรบ้าง
2. สภาพการใช้สื่อพื้นบ้านในการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือตอนบนมีสภาพเป็นอย่างไร
3. ครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือตอนบนมีปัญหาในการใช้สื่อพื้นบ้านในการเรียนการสอนหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจสื่อการเรียนการสอนที่บ้านที่มีอยู่ในภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านในภาคเหนือตอนบน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสื่อที่บ้านที่แสดงความเป็นท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบน อันประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา ลำพูน ลำปาง และ แม่ฮ่องสอน
2. การแบ่งประเภทของสื่อในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ วัสดุ, เครื่องมือและอุปกรณ์, กิจกรรม, สถานที่หรือสภาพแวดล้อม และสื่อบุคคล
3. การใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านในที่นี้ไม่ครอบคลุมถึง การวางแผนผลิต และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคเหนือตอนบน โดย แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง ครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอรอบนอก และครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ห่างไกล

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. สื่อที่บ้านในการวิจัยครั้งนี้ ไม่สามารถรวมถึงสื่อทั้งหมดที่มีอยู่ในภาคเหนือตอนบน แต่จะเป็นสื่อที่แสดงถึงวัฒนธรรมอย่างเดียว

2. นักเทคโนโลยีทางการศึกษาไม่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านได้ เพราะขาดความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สื่อพื้นบ้าน (Folk Media) คือ สื่อที่แสดงถึงลักษณะ และความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น

สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน (Instructional Folk Media) คือ สื่อพื้นบ้านหรือสื่อวัฒนธรรม ที่นำมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน

ภาคเหนือตอนบน คือ จังหวัดที่มีวัฒนธรรมล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และ แม่ฮ่องสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน หมายถึง การใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้านของครูในกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน

สื่อวัสดุ (Materials) คือ สื่อที่มีการบรรจุเนื้อหาการเรียนการสอนไว้ในตัวสื่อชิ้นแล้วตัวอย่างเช่น ภาพเขียน ใบบาน(สมุดข่อย)

เครื่องมือและอุปกรณ์ (Tools and Equipments) หมายถึง สื่อที่ใช้ร่วมกับวัสดุหรือกิจกรรมการเรียนการสอน โดยตัวของมันเองจะไม่มีเนื้อหาวิชาในนั้น แต่จะเป็นสื่อที่ไปเสริมสื่ออื่น ตัวอย่าง เช่น อัด(เครื่องปั่นฝ้าย)

กิจกรรม (Activities) ได้แก่ การละเล่นต่างๆ กิจกรรมทางประเพณี เช่น สลากภัตร (ตานก๋วยสลาก) การจ้อยช่อ หรือ การเล่นเกม การทัศนศึกษา หรือเทคนิควิธีการพิเศษ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งบางกิจกรรมอาจใช้ วัสดุอุปกรณ์การสอนประกอบด้วย

สถานที่หรือสภาพแวดล้อม (Settings) คือ อาคาร สถานที่ หรือ สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น หรือเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว นำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น วัดพระธาตุคอกสุเทพ วัดเจดีย์หลวง

สื่อบุคคล (People) คือ บุคคลที่ทำงาน หรือ มีความชำนาญ ในแต่ละสาขา สามารถใช้เป็นวิทยากรหรือแหล่งวิทยาการได้ เช่น ศิลปิน ช่างฟ้อน ช่างแกะสลัก ช่างชอ

โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณตัวจังหวัด หรือในบริเวณอำเภอเมือง และอยู่ในเขตเทศบาล

โรงเรียนในเขตอำเภอรอบนอก หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลของ อำเภอที่ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตอำเภอเมือง

โรงเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกล หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตตำบล เช่น ชนบทที่อยู่ห่างไกลความเจริญ อยู่ห่างไกลตัวอำเภอเมือง และตัวอำเภอรอบนอก และเป็น ตำบลที่ไม่มีสุขาภิบาลตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์คือ

1. รู้สภาพและปัญหาของการใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้านของครูในระดับ ประถมในภาคเหนือตอนบน
2. เป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
3. เป็นการส่งเสริม และทำนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่น